

un bon dibuix (2a. ed. 236).

La construcció del barratge fou entre 1579 i 1594, malmès en el S. XVII per fortes avingudes; però refet fermament, fou inaugurat el Pantà de Tibi, amb visites de 1789 a 1795, per Carles IV. Veg. excel·lent descripció, i moltes notícies precises, en un reportatge de Vicent Alemany, després d'una excursió a tota la rodalia, p.p. *La Marina* (Dènia-Alacant, 21-XII-1963). Avui ple a vessar, en una extensió de 2 k, aquestes aigües hi vénen en dos brancs: un, el que hi baixa des d'Ibi, i l'altre, de la banda de Castalla, formant, per amunt de Tibi, el *Riu Verd*; més avall del pantà és l'important riu *Montnegre*, formant l'horta dita «El Riuet», amb tres veïnats dits *Montnegre alt*, *La Pólvo-ra* i *Chapitell*; més avall les aigües del pantà alimenten en les seues *dules* de regadiu l'horta alacantina; i exhaust per aquest ús, prop de Mutxamel, es converteix en *Riu Sec*, que desaigua a mar vora El Campello.

ETIM. Puix que tant *Ibi* com *Tibi* són els pobles més cèlebres per llurs aigües, en tot el País Valencià. —potser arreu de les terres catalanes o àdhuc d'Europa—, bé podem dir que s'imposa l'etim. que els relaciona amb *ibi*, la denominació ibero-basca de la noció de 'riu o lloc aquós'. I llavors, en contraprova, hi vindria l'anàlisi de la *T-* de *Tibi*, com un afegit pre-romà, comparable a l'índole d'un article o altre element determinatiu o intensiu. No sé qui ho digué primer.

S'expressaren en aquest sentit M. de Montoliu (*BDC* x, 10), i jo mateix (*Top. Hesp.* I, 14, 16, 27, II 281, i *DECat* s.v. *aladern*). I en termes més incomplets i vagues s'han expressat en aquest sentit l'andalús Simonet (*Glos. Moz.*) i l'italià Bertoldi (*ZRPh.* LVII, 197), no sense eco en altres actius recopiladors (com Joh. Hubschmid (*Boletim de Filol.* x, 22) i Whatmough, *Dial. Anc. G.* p.103); encara que algun d'ells no parla més que de l'arrel IB- o del T-anteposat, i que les idees dels dos darrers s'hagin de pendre amb gran i escèptica reserva.²

Sobre *Ibi-Tibi* s'ha parlat molt de l'article bereber. Aquí calen moltes reserves. En bereber són dues *t*: davant i postposada: *Tiberguent*, *Tibesti*, *Tarudant*: doble que no es dona en *Ibi / Tibi*, tampoc en els casos de *Tuén*, *Traguandes*, *Tauenga*, *Tafermatx* que hi hem relacionat en l'article sobre berberismes, publ. en *EntreDL.* II, 225-, 233, i ací vol. I, 286; el berberisme es pot limitar al cas de *Turixant* (ibid. 225), on tenim el doble; però no en *Ta-yunquera* que Simonet assenyala en la jurisdicció de Ronda en el S. XVI. Algun altre cas s'ha assenyalat en nivell ibèric: ALUTIUM 'mena de terra' en mines ibèriques, en relació amb el bascoide LUT-/ALUT- (cast. *alud* 'esllavissada').

Pel que fa a *Tibi / Ibi*, i a *Tayunquera* i el *talutum* miner, i ateses llur àrea i característiques, tenim la

impressió d'un prefix austro-ibèric o tartessi, intensiu més aviat que article determinatiu. En efecte la diferència entre *Ibi* i *Tibi* és d'intensitat. Els fets geogràfics són d'augment enorme en *Tibi*. Mentre que a *Ibi* les aigües també hi són, però a penes hi han aflorat gràcies a l'esforç humà.

El que hem aclarit, resta doncs limitat al lligam entre *Ibi* i *Tibi* amb *t-* intensiu i al d'aquest IB- comú amb la grossa falange de topònims o apel·latius en IB- i derivats. Com s'ha dit i reedit tant, d'aquí provenen, amb típiques sufixacions, els innombrables noms bascos *Ibera / Ibarra*; el pre-romà IBAI-KA, d'on el cast. *vega*, port. *beiga*; i diversos NLL catalans: *Ivars*, *Ivorra*, l'arag.-gc. *ibon* 'estanyol'. I, en particular, el compost català *Prat-d'Ip*, que passem a estudiar.

III. PRATDIP. Poblet entre el Baix Camp de Tarr., el Priorat i el Baix Ebre, entre la costa i *Tivissa*: 11 k. a l'E. d'aquesta vila i uns 45 al NE. de Tortosa. No és gran: uns 600 hab., en part escampats, però formant municipi.

Pron. local: «*l'pràt*» a Cambrils, Riudoms, Falset i Ribera-roja (cf. Casac. 1920) igual en les enq. de 1955, allí mateix (XIV 195-9); *pratdip* també els és conegut, però menys usat. Gentilici: *pradencs* a Riudoms (Casac., 1920), cf. Iglésias-S. *Guiés* II, 35 ss., 158 ss.

MENC. ANT. 1154: *Prato de Ip*, en una butlla (Kehr, *Papsturk.*, p.338). 1174: Anfós el Cast encomana a Guillem de Castellví («Castro-vetulo») els castells de *Tevizza*, *Mora*, *Garzia* i *Marzano*, i a canvi d'això, ell promet al Rei «dare potestatem castri de *Ippo*» i l'heretat del te. de Siurana «quod pater vester retinuit in dominaturam» (*Li. Fe. Ma.* § 24, I, 254, 9). 1178: *Pratdip* (Callaghan, *Hist. de Tortosa* III, 297); i *BSCC* XVI, 386. 1195: *Prato de Ip* (Mas, *NHBna.* XIII, 20>).

I més en els SS.XIII etc.: 1227: Un Johannes Dominicus *Prati d'Ippi* i els seus fills encomanen la *c. de pobl.* de la Font de l'Ametlla al comanador d'Amposta (Font Rius, *C. d. p.* 251) 1253: *Pratdip* (Morera, *Tarr. Cri.* II § 17). 1281: és segregat de la vegueria de Tarr. i passa a la de Vilafranca (CCandi *BABL* IX, 119 n.1, *Mi. Hi. Ca.* I, 215). 1302: G. d'Entença «vocat terminum *dez Prat d'Ip*» un cert «locum q. d. Plana d'en Rifa qui est inter lo. de Cambrils et *Colle Balagarri* (Font Rius *o.c.* II, 72n.3, doc. d'A.C.A.). 1326: cita d'arxiu dels castells de *Pratdip*, *Marçà* i *Guardamar*; i 1615: «terme del lloc de *Pratdip*» afr. amb *Tivissa* (Bru Borràs, *Hist. d. Tivissa*, pp. 376 i 238).

També en *Pratdip* és palesa la concomitància topogràfica amb paratges d'aigua abundosa. És a 320 d'alt., en una clotada on concorren les aigües a formar la branca esq. del riu *Llastres* < OLEASTRUM P. Melal, que desemboca a mar a L'Hospitalet de l'Infant.

ETIM. En el compost present *Prat d'Ip*, on és *Ip* l'essencial, que coincideix totalment amb *Ibi* (1174,